

7ο Μάθημα
(επικαιροποιημένο)

**Διαχείριση προβλημάτων στη σχολική τάξη.
Κλίμα της σχολικής τάξης, πειθαρχία,
επικοινωνία λεκτική και μη λεκτική**

Σημασίες του όρου «τάξη»:

- A. Ο σχολικός χώρος που στεγάζει την εκπαιδευτική διαδικασία
- B. Η οργανωμένη μαθητική ομάδα που επιχειρεί την υλοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού
- Γ. Η κατάσταση που θα πρέπει να χαρακτηρίζει το σχολικό χώρο και τη μαθητική ομάδα

Παράμετροι για τη διατήρηση της τάξης

1. Η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού
2. Οι διαπροσωπικές σχέσεις
3. Ο τρόπος οργάνωσης της σχολικής τάξης
4. Τα πρώτα μηνύματα στο ξεκίνημα της χρονιάς
5. Η ποιότητα του μαθήματος
6. Τα μέσα στήριξης της επιθυμητής συμπεριφοράς

Κατηγορίες «σωστής» συμπεριφοράς

1. Τυπική ανταπόκριση στις σχολικές υποχρεώσεις
2. Περιορισμός του αυθορμητισμού
3. Ωριμη αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων
4. Αρμονική συναναστροφή και συνεργασία με τους συμμαθητές
5. Ενεργητική συμμετοχή στις δραστηριότητες της τάξης
6. Δυνατότητα ανάπτυξης της κατάλληλης συμπεριφοράς, ανάλογα με τις περιστάσεις

(Έρευνα Trenholm και Rose 1981)

Πώς υλοποιείται η επιθυμητή μαθητική συμπεριφορά;

α. Με τη *συστηματική διδασκαλία* των αναμενόμενων μορφών συμπεριφοράς

β. Με τη διατύπωση από πλευράς του εκπαιδευτικού *θετικών προσδοκιών*

γ. Με την *ανατροφοδότηση* των θετικών μορφών συμπεριφοράς

Επικοινωνιακή προοπτική του δασκάλου

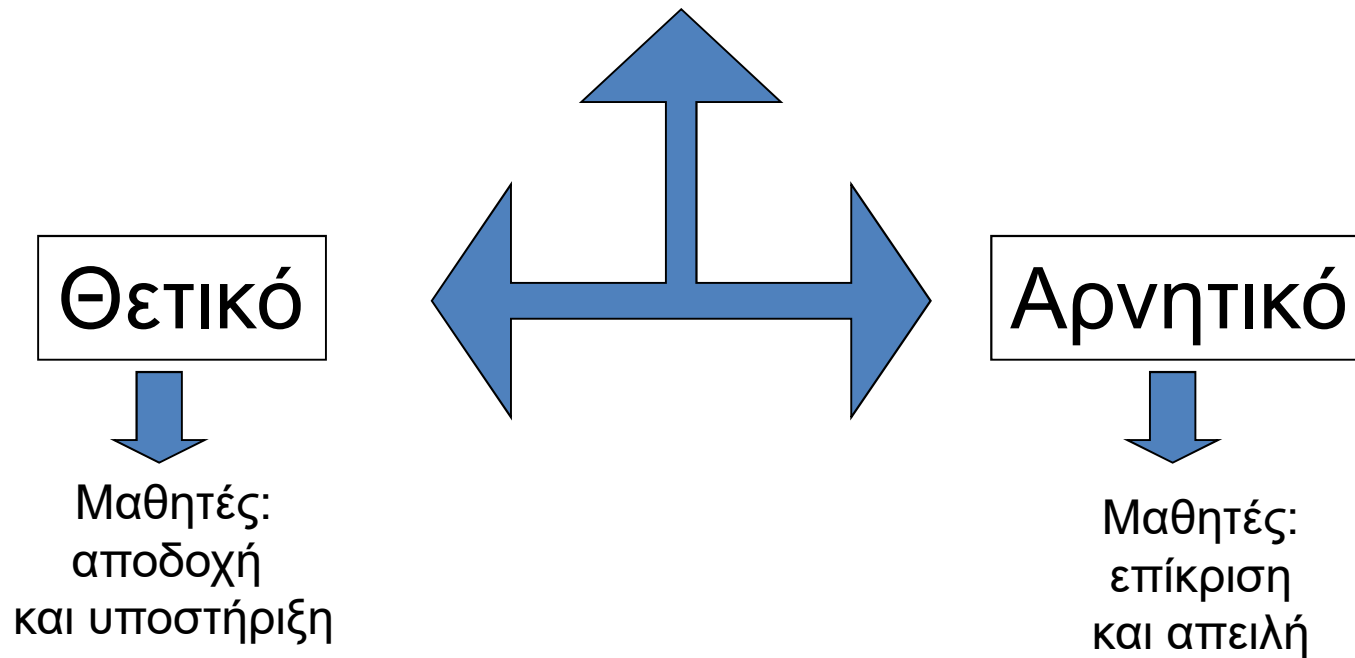
- ✓ Επίγνωση των στόχων της ομιλίας του, των μαθητών, της περίπτωσης και της δυναμικής της επικοινωνιακής αλληλεπίδρασης
- ✓ Εξέταση των επιλογών επικοινωνίας
- ✓ Υιοθέτηση κατάλληλων επιλογών

Σχεδιασμός

Παρακολούθηση

Αξιολόγηση

Ψυχολογικό κλίμα της τάξης

Αιτίες παραβατικής συμπεριφοράς

- Οι μαθητές δεν έχουν κίνητρα να εγκλιματιστούν στο σχολείο, επειδή οι σχολικές διαδικασίες είναι περίπλοκες και βαρετές.
- Η «κυριαρχία της σχολικής αυθεντίας» στη μεταλαμπάδευση ιδεών και στην επιβολή κανόνων οδηγεί τους μαθητές να αναπτύξουν φυσικές αντιδράσεις.
- Υπάρχει αδυναμία των σχολικών αρχών να διαχειριστούν τις σχέσεις και τα προβλήματα των μαθητών.
- Οι μαθητές έχουν ανάγκη και προσπαθούν να κερδίσουν την προσοχή και το ενδιαφέρον των ενηλίκων.

Τρόποι μεγιστοποίησης της απόδοσης του μαθητή

1. Δημιουργία θερμού κλίματος (*climate*).
2. Προσφορά αυξανόμενης ανατροφοδότησης (*feedback*).
3. Διδασκαλία υλικού προοδευτικά αυξανόμενης δυσκολίας (*input*).
4. Προσφορά περισσότερων ευκαιριών να απαντούν και να θέτουν ερωτήσεις (*output*).

(Good & Brophy 1994: 95)

Μειωμένη προσοχή στο σχολείο

Γιατί ?

Αιτίες μειωμένης προσοχής

- Απροθυμία
- Ανεξέλεγκτα στερεότυπα
- Φτωχές δεξιότητες προσοχής
- Διαφορά στην αναλογία λόγου – σκέψης
- Θόρυβοι (φυσικοί, φυσιολογικοί, ψυχολογικοί, κοινωνικοί κ.λπ.)

ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ

???

Εξετασεις πως ηταν και πως θα αλλαξουν

1995 : απαντήστε σε όλες τις ερωτήσεις

2000 : Διάλεξε 5 ερωτήσεις και απαντήστε

2005 : Διάλεξε τη σωστη απάντηση Α,Β,Γ

2010 : Είναι σωστο η λαθος

2015 : σας παρακαλω διαβαστε τουλαχιστον την ερώτηση

2020 : Σας ευχαριστουμε που ηρθατε

**Βασικές αρχές
για τη διατήρηση της προσοχής**

1. Να υπάρχουν **δραστηριότητες** προφορικής απόκρισης και αλληλεπίδρασης
2. Η πληροφορία να έχει νόημα και να είναι ενδιαφέρουσα, χρήσιμη, νέα, οργανωμένη και οπτική.
3. Οι δάσκαλοι να συζητούν ξεκάθαρα τους στόχους, να δομούν το μάθημα και να δίνουν οδηγίες.
4. Η νέα πληροφορία να συνδέεται με την παλιά.
5. Να μην απαιτείται συγκέντρωση των μαθητών για μεγάλο χρονικό διάστημα.

8 προτάσεις
για την ανάπτυξη περιβάλλοντος
φιλικού στην ομιλία

1. Δημιούργησε ευκαιρίες ομιλίας για τους μαθητές (→ κουβέντες με νόημα).
2. Γνώρισε τους μαθητές σου (ονόματα).
3. Όρισε νόρμες αλληλεπίδρασης και κανόνες **από** και **για** τους μαθητές.
4. Προσπάθησε να είσαι καλός ακροατής.
5. Ανάθεσε εργασίες σε ομάδες.
6. Εκπαίδευσε πριν ζητήσεις κάτι.
7. Μην κάνεις επικριτικά σχόλια για συμπεριφορές· δίδαξε τον κανόνα.
8. Δημιούργησε εμπειρίες μάθησης με βάση τα ενδιαφέροντα, τις ανάγκες και τις αναφορές των μαθητών.

Παραδείγματα δραστηριοτήτων:

- ▶ γραφή προβλημάτων ή διατύπωση ερωτήσεων
- ▶ διεύθυνση μιας συζήτησης
- ▶ σχεδιασμός ομαδικής εργασίας
- ▶ αναφορά σε παραδείγματα, ιδέες ή εφαρμογές
- ▶ οργάνωση σχεδίων εργασίας (**projects**)

Συζήτηση (Discussion)

Ορισμός:

Συζήτηση είναι ένα συνεργατικό εγχείρημα με συμμετέχοντες που προσπαθούν **να γίνουν κατανοητοί** και **να κατανοήσουν** αυτό που συζητείται.

(Kougl 1997: 207)

Προτάσεις
για το δάσκαλο-σχεδιαστή του μαθήματος (1)

1. Οργάνωσε το μάθημα σε μια **λογική ακολουθία**.
2. Σχεδίασε ένα περιβάλλον μάθησης που θα ενθαρρύνει τους μαθητές **να μιλήσουν**.
3. Απόφυγε να εισέρχεσαι σε επίπεδα δυσκολίας ακατάλληλα.
4. Όταν δομείς το μάθημα, λάβε υπόψη τα διαστήματα που θα απαιτείται η **ένταση της προσοχής** των μαθητών.
5. Απόφευγε να δίνεις πολλά χωρίς οι μαθητές να έχουν **ευκαιρίες απόκρισης**. Θέσε ερωτήσεις και μοιράσου προβληματισμούς.
6. Πάρε αποφάσεις πάνω στους γενικούς σκοπούς και τους ειδικούς στόχους προσοχής στο μάθημα, καθώς και τις στρατηγικές προσοχής που θα βοηθήσουν.

Προτάσεις
για το δάσκαλο-σχεδιαστή του μαθήματος (2)

7. Ετοίμασε εισαγωγές που εστιάζουν την προσοχή των μαθητών σε **ό,τι πρόκειται να συμβεί** στο μάθημα και στο **γιατί** θα πρέπει να προσέξουν.
8. Σχεδίασε **εξηγήσεις** και **οδηγίες** που θα είναι σαφείς, ακριβείς και συνοπτικές.
9. Εγκαθίδρυσε μαζί με τους μαθητές **προσδοκίες** για την προσοχή της τάξης. Όρισε τις ευθύνες ομιλητών και ακροατών.
10. Διευθέτησε το **χώρο** έτσι, ώστε να διευκολύνει την προσοχή των μαθητών.
11. Στο πέραςμα του χρόνου, διαφοροποίησε τους στόχους προσοχής, τις δραστηριότητες, τις καταστάσεις και τα ερεθίσματα.

Προτάσεις για το δάσκαλο-ομιλητή

1. Ζήτα την προσοχή των μαθητών πριν αρχίσεις να μιλάς.
2. Φρόντισε ώστε η λεκτική σου συμπεριφορά να εμποδίζει σημειολογικούς και γραμματικούς θορύβους.
3. Μίλα με μικρές προτάσεις, ευθέως λόγου.
4. Απόφευγε την υπερφόρτωση της πληροφορίας.
5. Η μη λεκτική συμπεριφορά σου να συνάδει με τη λεκτική.
6. Παρακολούθησε τις ασυνείδητες μη λεκτικές αντιδράσεις των μαθητών (για ανατροφοδότηση).
7. Χρησιμοποίησε εισαγωγικές φράσεις ως ομιλητής (π.χ. «Θα σας πω τώρα ένα παράδειγμα...», «Σκεφτείτε ότι είστε...»).
8. Εφάρμοσε τον κανόνα «μόνο μια φορά» για να δώσεις οδηγίες και να κάνεις σημαντικές ανακοινώσεις.
9. Χρησιμοποίησε στρατηγικές εμπλοκής των μαθητών στη διαδικασία του μαθήματος (π.χ. «Κατασκευάστε ένα τεστ...»).
10. Στο τέλος να φτάνεις πάντα σε κάποιο *συμπέρασμα*.

Προτάσεις για το δάσκαλο-ακροατή (1)

1. Όρισε «χρόνο ακρόασης» στη διάρκεια του μαθήματος, πριν και μετά το σχολείο.
2. Άκουγε προσεκτικά όλους τους μαθητές.
3. Την ώρα της ακρόασης, προσπάθησε να διακρίνεις το στόχο της και αποφάσισε ποιες δεξιότητες ακρόασης είναι οι κατάλληλες.
4. Συγκεντρώσου ενεργά σ' αυτό που λέει ο μαθητής.
5. Παρακολούθησε τη μη λεκτική συμπεριφορά σου, ώστε να δείξεις ενδιαφέρον, κατανόηση και υποστήριξη σ' αυτόν που μιλά.
6. Την ώρα που περιμένεις απάντηση, να θυμάσαι ότι η σιωπή είναι χρόνος σκέψης.
7. Μη διακόπτεις το μαθητή που μιλά.

Προτάσεις για το δάσκαλο-ακροατή (2)

8. Ενθάρρυνε το μαθητή που διστάζει.
9. Μπορείς να παραφράσεις αυτό που άκουσες από το μαθητή και δεν ήταν κατανοητό (→ ο ομιλητής επιβεβαιώνει την ερμηνεία σου, επεξεργάζεται εκ νέου την αρχική του φράση και κάνει διευκρινίσεις σ' αυτό που εννοεί).
10. Μην απαντάς επικριτικά στο μαθητή που μιλά.
11. Κράτα σε έλεγχο τα συναισθήματά σου καθώς ακούς προσεκτικά.
12. Ζήτα ανατροφοδότηση από τους μαθητές για ό,τι άκουσαν.
13. Όταν ακούς με ενσυναίσθηση, προσπάθησε να απαντάς στοχαστικά (reflectively).

Ανάπτυξη εσωτερικών κινήτρων

1. Προσαρμογή στα ενδιαφέροντα των παιδιών.
2. Στοιχεία νέα/ποικίλα (σε μορφή, περιεχόμενο, μέσα κ.λπ.).
3. Ευκαιρίες επιλογών.
4. Ευκαιρίες για ενεργό απόκριση των μαθητών.
5. Μαθητές > ολοκληρωμένα σχέδια εργασίας.
6. Παιγνιώδη χαρακτηριστικά σε ασκήσεις, όπου είναι δυνατό.
7. Ευκαιρίες για αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών.

(Kougl 1997: 179-180)

Η θεσμοθέτηση κανόνων συμπεριφοράς:

1. Θέτει τα όρια δραστηριοποίησης και αλληλόδρασης των μελών της σχολικής ομάδας.
2. Εντείνει τη συνοχή της ομάδας, λόγω του ότι οι κανόνες αναφέρονται σε όλα τα μέλη της και έτσι δημιουργείται συλλογική ευθύνη για τη διαφύλαξή τους και την τήρησή τους.
3. Αναγνωρίζει εξουσιαστικό ρόλο στον ή στους θεσμοθέτες των κανόνων.
4. Δημιουργεί δημοκρατικό κλίμα και την αίσθηση του δικαίου, όταν καθορίζονται εξ αρχής τα πλαίσια συμπεριφοράς.
5. Εκλογικεύεται η διαδικασία της άσκησης πειθαρχίας και το σύστημα επιβολής ποινών.
6. Κάνει τα μέλη της ομάδας να αισθάνονται ισότιμα, παρά τις άλλες διαφορές τους, λόγω του ότι υπόκεινται ανεξαιρέτως στο ίδιο σύστημα κανόνων.
7. Διευκολύνεται η εκπαιδευτική διαδικασία και διαφυλάσσεται η αποτελεσματικότητά της.

Προϋποθέσεις αποτελεσματικότητας των κανόνων

- α) Οι κανόνες θα πρέπει να είναι λίγοι
- β) Θα πρέπει να έχουν λογική βάση, και αυτό να αναγνωρίζεται από τους μαθητές
- γ) Θα πρέπει να έχουν συζητηθεί επαρκώς μέσα στην τάξη.

Κριτήρια
για τη σύνταξη
ενός καταλόγου κανόνων

- Σχετικότητα
- Σημαντικότητα
- Θετικότητα

Επιθετικότητα στο σχολείο

Γιατί;

Αρχές για την αντιμετώπιση πειθαρχικών προβλημάτων

- Α. Η χρήση των ποινών να είναι *φειδωλή*.
- Β. Να *εξηγείται* στο μαθητή η αιτία της τιμωρίας του.
- Γ. Να δίνεται η ευκαιρία στο μαθητή για *θετική ενίσχυση*.
- Δ. Να *ενισχύεται* η συμπεριφορά που είναι αντίθετη σε εκείνη που θέλει ο δάσκαλος να περιορίσει.
- Ε. Να αποφεύγονται οι *σωματικές ποινές*.
- Στ. Να επιβάλλεται η ποινή κατά την *έναρξη* της προβληματικής συμπεριφοράς και όχι στο τέλος της.
- Ζ. Να μην επιβάλλει ο δάσκαλος ποινή όταν βρίσκεται *σε κατάσταση οργής ή εκνευρισμού*.

Χειρισμός πειθαρχικών προβλημάτων κατά Glasser

Προϋποθέσεις:

Ο δάσκαλος είναι ανάγκη

- α) να αποβάλει κάθε διάθεση για τιμωρία,
- β) να συζητά με τους μαθητές με βάση λογικά επιχειρήματα,
- γ) να καταθιστά τους μαθητές συμμετόχους στην παραγωγή της γνώσης,
- δ) να μην είναι αδιάφορος για τη συμπεριφορά των μαθητών,
- ε) να επεξεργάζεται και να μην αποδέχεται κάποιες φορές τις δικαιολογίες τους και
- στ) να αποφεύγει την προσφυγή σε τιμωρίες, οδηγώντας ωστόσο το μαθητή στις φυσικές και λογικές συνέπειες της συμπεριφοράς του.

Πρακτικές υποδείξεις των Kidd και Leighbody (I)

1. Μην παίρνετε κανένα δραστικό πειθαρχικό μέτρο χωρίς μακρά και προσεκτική μελέτη, και όταν δεν είστε νηφάλιος.
2. Μην εξευτελίζετε ένα μαθητή μπροστά σε άλλους.
3. Κρατάτε τους μαθητές απασχολημένους κατά τρόπο ωφέλιμο, ύστερα από καλό προγραμματισμό της εργασίας.
4. Χειρίζεστε όλες τις πειθαρχικές περιπτώσεις ήρεμα και ήσυχα.
5. Ποτέ μην επιτρέψετε μια αταξία να περάσει απαρατήρητη. Ενεργήστε μόλις εμφανιστεί.
6. Μην τιμωρείτε μια ολόκληρη τάξη για να πειθαρχήσετε ένα-δύο άτομα. Θα προκαλέσετε γενική δυσαρέσκεια και μεγάλη αναταραχή.
7. Μην καλείτε ένα μαθητή όταν κάνει κάποια αταξία, γιατί αυτό διαταράσσει όλη την τάξη. Πλησιάστε το μαθητή και δείξτε του ότι είστε ενήμερος της αταξίας.
8. Να μιλάτε με ήπια αλλά σταθερή φωνή.

Πρακτικές υποδείξεις των Kidd και Leighbody (II)

9. Να είστε τίμιοι και δίκαιοι με τους μαθητές σας και να συζητάτε τα παραπτώματά τους.
10. Καθιερώστε πολύ λίγους κανόνες και κανονισμούς.
11. Καθιερώστε μια συνηθισμένη διαδικασία κατά την είσοδο και έξοδο των μαθητών από την τάξη.
12. Μην ενοχλείστε υπερβολικά για συμπτωματικά πειθαρχικά παραπτώματα δευτερεύουσας σημασίας.
13. Να παίρνετε πειθαρχικά μέτρα ανάλογα με το παράπτωμα.
14. Μη χειρίζεστε ένα μικρό παράπτωμα σαν ένα σοβαρό έγκλημα.
15. Μην τιμωρείτε ένα έντιμο σφάλμα.
16. Μην καταφεύγετε σε σωματικές ποινές.
17. Εκτός από ακραίες περιπτώσεις, τακτοποιείτε όλα τα πειθαρχικά ζητήματα οι ίδιοι με τους μαθητές σας.

Μια σύγχρονη έννοια

Εκπαιδευτικό/μαθησιακό συμβόλαιο:

Ενα κοινά συμφωνημένο πλαίσιο συνεργασίας που αποβλέπει σε διαπραγμάτευση, επίλυση συγκρούσεων και λήψη αποφάσεων για αποτελεσματική επικοινωνία στην τάξη.

ΛΕΞΗ – ΚΛΕΙΔΙ?